

УДК 37. 036: 377.3

Вайнтрауб Марк Абрамович, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, м. Київ

СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ В СИСТЕМІ ПТНЗ

Анотація

Стаття присвячена проблемі підготовки майбутніх кваліфікованих робітників на сучасному рівні. Ця підготовка повинна включати навчання творчості, дослідницької роботи, сучасних інформаційних технологій, як елемент постійної майбутньої праці. Наявність базового програмного забезпечення та правил його використання у проектних та науково-дослідних роботах, у процесі виробництва, розробки технологічних процесів є одним з основних компонентів якісної підготовки кваліфікованого робітника.

Ключові слова: творчість, кваліфікований робітник, дослідницька робота, інформаційні технології.

Постановка проблеми. Динамічні зміни, які відбуваються останнім часом у професійно-технічній освіті (ПТО), спрямовані на те, щоб допомогти випускникам професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ) у професійній підготовці. У них повинні бути сформовані та розвинуті такі якості, як творчий пошук, високі професійні знання та навички. Усе це вимагає нових підходів до підготовки кваліфікованого робітника.

Наразі актуальною проблемою залишається недостатній рівень підготовки сучасного робітника. Як показує анкетування, велика кількість роботодавців не задоволена підготовкою випускників ПТНЗ. Крім своїх функціональних обов'язків, майбутній фахівець повинен володіти сучасними інформаційними технологіями, знанням новітніх досягнень, бути професійно мобільним, швидко адаптуватись до змін на виробництві та постійно підвищувати свій професійний рівень.

Інтеграційні підходи до навчання, які впроваджуються останнім часом в ПТО, вимагають від учня високої базової теоретичної та практичної підготовки. На жаль, учні ПТНЗ недостатньо цікавляться новітніми технологіями, у більшості випадків не

готові до дослідницької та творчої діяльності, яка переходить на високу якість результатів роботи кваліфікованого робітника. Саме цього аспекту вимагається від робітників у сучасних виробничих підприємств. Наприклад, на японських підприємствах, як правило, за шість місяців новий товар проходить від стадії нової ідеї до заводського випуску. Для розробки нової продукції пропонується більше тисячі можливих варіантів. Отже, у сучасних високо розвинутих країнах на підприємствах у багатьох випадках використовується творча, дослідницька робота всіх фахівців для випуску потрібного товару. В умовах жорсткої конкуренції, наприклад між японськими фірмами Honda і Yamaha за ринок мопедів та мотоциклів, Honda кожний день випускала нові моделі, і Yamaha зруйнувалась. Дослідники японського виробництва вказують, що у всесвітньо відомі фірми робітників беруть високоосвічених або чимось видатних.

Тому необхідним є розроблення нових підходів до підвищення якості ПТО, що має на меті загальне підвищення рівня підготовки кваліфікованих робітників у середніх спеціальних навчальних закладах. Це сприятиме підвищенню кваліфікації майбутніх фахівців у різних галузях виробництва та послуг.

Питання підвищення ефективності професійно-технічної освіти досліджували Ничкало Н., Радкевич В., Мадзігон В. та багато інших [1-5]. На погляд багатьох учених, розвиток професійно-технічної освіти передбачає створення умов для реалізації творчої діяльності кожного учня, профорієнтацію учнів на роботу в різних сферах виробництва тощо. Поряд з цим в Україні існує відчутний розрив між високим рівнем інформаційно-інноваційних перетворень в освіті та відносно низьким рівнем використання наукових і технологічних досягнень безпосередньо в навчальному процесі.

Тому **метою статті** є розгляд сучасних вимог, що ставляться до випускників ПТНЗ.

Основна частина. Як відомо, ефективність навчально-виробничого процесу випускників залежить від теоретичної та практичної підготовки робітника. Наприклад, вкрай важливо, щоб учні ПТНЗ технічного профілю, володіли сучасною теорією розв'язування винахідницьких задач, яка надає можливість створити на уроках атмосферу інтелектуального пошуку та творчості [6,7].

Під натиском освітніх потреб регіонального ринку праці ПТНЗ вимушені міняти структуру прийому учнів на різні професії та спеціальності за максимального збереження вже існуючого педагогічного кадрового складу.

Нині система ПТО не встигає швидко реагувати на нові процеси на ринку праці, через що виникають протиріччя між вимогами державних органів, суспільства й виробництва до професійного рівня педагогічних кадрів, які не мають достатньої кваліфікації. Тому треба подумати про розробку нових, загальних для всіх професій ПТО, кваліфікаційних вимог, що стосуються інтелектуалізації та інформатизації праці, поєднання цієї праці з управлінськими, менеджерськими функціями, підприємницькими та бізнесом, з тенденціями творчого підходу. Проте все це вступає у протиріччя з традиційними кваліфікаційними вимогами, оскільки динаміка ринку праці має протиріччя з консерватизмом професійно-технічних освітніх структур.

Вирішення цих питань передбачає розробку типової навчально-програмної документації підвищення кваліфікації робітників, основою якого може бути стандарт або мінімальний (обов'язковий, базовий) обсяг знань, умінь і навичок з урахуванням сучасних технологій.

Для того щоб навчити випускників ПТНЗ виконувати якісно, на сучасному рівні, функціональні обов'язки своєї професії, потрібно сформувати інший зміст професійного навчання, з використанням прийомів винахідницького мислення, Інтернет-середовища, оптимального підбору матеріально-технічного забезпечення, інтерактивних форм і методів навчання. Вкрай важливо, щоб випускники ПТНЗ вміли працювати з інформаційними джерелами, вносити розвивальний компонент в навчальний-виробничий процес, працювати самостійно та бути компетентними в інших галузях науки і техніки.

Компетенції, які вимагають сьогодні роботодавці, включають рівень знань та умінь працівника, вміння працювати самостійно, творчо, приймати рішення в нестандартних ситуаціях, мати базове програмне забезпечення та правила його використання в проектних та науково-дослідних роботах, у процесі виробництва, розробки технологічних процесів та ін.

Зміни, які відбуваються у професійно-технічній освіті в напрямку європейської інтеграції, вимагають перегляд вимог до особистісних та професійних якостей фахівців. Це є і професійна ерудиція, і творчість, які надають можливість швидко орієнтуватись в умовах зростаючої конкуренції на ринку праці.

Фундаментальність підготовки кваліфікованого робітника полягає в широті та міцності його знань, що дадуть можливість за вдосконалення та саморозвитку вийти

на високий рівень професійної компетентності з можливістю безперервного підвищення кваліфікації.

Окрім того, орієнтація у наявних технологіях навчання слугує добрим стимулом для творчості в навчальному процесі у майбутній діяльності. Як відомо, урок має загальну схему «мета – засоби - результат». Щоб досягти цього результату потрібна цілеспрямована взаємодія вчителя та учня. Мета уроку забезпечує розв'язання освітніх, виховних та розвивальних завдань. Учень повинен отримати ланцюг умінь, знань, навичок і рівня творчого мислення. Серед методів навчання сучасному викладачеві слід використовувати сучасні методи організації та керування навчальною діяльністю учнів, методи стимулювання та мотивації навчальної діяльності, методи контролю та корекції знань, методи ТРВЗ.

Розвиток творчого мислення випускників ПТНЗ за допомогою ТРВЗ здійснюється за такими напрямками:

- знайомство учнів з окремими прийомами, принципами, методами ТРВЗ під час вивчення відповідного матеріалу, у якому їх можна використати;
- використати той чи інший прийом, принцип або метод ТРВЗ, який би вивів на швидкий шлях до розуміння, як розв'язати задачу;
- комплексного використання різних прийомів АРВЗ, принципів та методів ТРВЗ у різних їх комбінаціях;
- відпрацювання навичок у суб'єкта навчання самостійного використання ТРВЗ.

Цілком очевидно, що втілення розглянутих технологій навчання у навчально-виховний та навчально-виробничий процес ПТНЗ залежить від підготовленості як учителя, так і учня. Така готовність передусім вимагає подолання монологічності в навчально-виховній діяльності вчителя; визнання творчого потенціалу суб'єкта навчання, перехід до педагогіки партнерства, співпраці; відмова від інтелектуальності, у якій переважають формально-логічні структури мислення, які не піддаються сумніву – проінформованість учителя про сутність освітніх традиційних та інноваційних технологій:

- володіння сучасними навчально-методичними інформаційними технологіями;
- формування характерних рис особистості (інтуїція, манера спілкування,

акторські та організаторські здібності, що підсилюють дійовий вияв професійних умінь;

- наявність уміння саморегуляції, здатності оцінювати, розпізнавати кожну ситуацію, аналізувати власний досвід і досягати творчого стану.

Висновки. Отже, на підставі вищевикладеного, можна зробити висновок: впровадження теорії розв'язання винахідницьких задач у навчально-виробничий процес під час підготовки сучасного кваліфікованого робітника в системі ПТНЗ дасть можливість йому оволодіти сучасними інформаційними технологіями, знанням новітніх досягнень, стати професійно мобільним, креативним, швидко адаптуватись до змін на виробництві та постійно підвищувати свій професійний рівень.

Для того, щоб навчити випускників ПТНЗ виконувати якісно, на сучасному рівні, функціональні обов'язки своєї професії, потрібно сформувати інший зміст професійного навчання, з використанням прийомів винахідницького мислення, Інтернет-середовища, оптимального підбору матеріально-технічного забезпечення, інтерактивних форм і методів навчання, формуванням характерних комутативних рис (інтуїція, манера спілкування, акторські та організаторські здібності, що підсилюють дійовий вияв професійних умінь).

Творче мислення, неперервне навчання впродовж життя, уміння вчитися, наукова та дослідницька діяльність – це основні особливості сучасного робітника.

Подальше дослідження цих аспектів стосується розробки вимірювання рейтингів учнів та викладачів ПТО.

Список використаних джерел

1. *Тхоржевський Д.* Методика трудового та професійного навчання. В 3-х ч. – 4.1./ Д. Тхоржевський. – К.:РННЦ «ДІНІТ», 2000. – 248 с.
2. *Маляко В. О.* Концепція виховання творчої особистості / В. О. Маляко // Радянська школа. – 1991. – №5. – С. 47–51.
3. *Зязюн І. А.* Інтелектуально-творчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти/ І. А. Зязюн // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи. Монографія / За ред. І. А. Зязюна. – К.: Віпол, 2000. – С. 11–57.
4. *Ничкало Н. Г.* Проблеми педагогічної освіти у діяльності наукових шкіл/ Н. Г. Ничкало //Теоретичні та методичні засади рови тику педагогічної освіти:

педагогічна майстерність, творчість, технології// Зб. наук. праць/ За заг. ред. Н. Г. Ничкало. – Харків: НТУ «ХПІ», 2007. – С. 80–89.

5. Радкевич В. Інноваційна спрямованість змісту і технологій професійної освіти/ В. Радкевич // Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: тези доп. звітн. наук.-практ. конф. (22–23 квітня 2009 р.) / за заг. ред. В. О. Радкевич. – Х.: Компанія СМІТ, 2009. – С. 7–11.

6. Вайнтрауб М. А. Основы технического творчества/ М. А. Вайнтрауб. К.: Віпол. – 270 с.

7. Програми розвитку творчого мислення учнів загальноосвітніх шкіл, ліцеїв та гімназій. Методичні рекомендації / Авт.-укл. М. А. Вайнтрауб. – К: ІСДО, 1995. – 92 с.

СОВРЕМЕННЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К ПОДГОТОВКЕ КВАЛИФИЦИРОВАННЫХ РАБОТНИКОВ В СИСТЕМЕ ПТНЗ

Вайнтрауб М.

Аннотация

Статья посвящена проблеме подготовки квалифицированных работников на современном уровне. Эта подготовка должна включать обучение творчеству, исследовательской работе, как элемент постоянной будущей работы. Наличие базового программного обеспечения и правил его использования при проектных и научно-исследовательских работах, в процессе производства, разработки технологических процессов – один из основных компонентов качественной подготовки квалифицированного рабочего.

Ключевые слова: творчество, квалифицированный работник, исследовательская работа, информационные технологии.

MODERN REQUIREMENTS TO PREPARATION OF SKILLED WORKERS IN VOCATIONAL-TECHNICAL SCHOOL SYSTEM

Waintraub M.

Resume

Article is devoted to a problem of preparation of skilled employees at modern level. This preparation should include training to creativity, research work, as an element of constant future work. Presence of the base software and rules of its use at design and

research works at manufacture and while working out of technological processes is one of the basic components of qualitative preparation of skilled worker.

Keywords: creativity, skilled employee, research work, information technologies.